

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№2(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 342 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchilarni intellektual rivojlantirishning psixologik omillari.....	22
<i>Ashurov Ramzidin Ramazonovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolaning kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda oila bilan ishlashning nazariy asoslari	27
<i>Jumanova Fatima Uralovna, Allaberganova Munisa Begimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishning metodologik asoslari	32
<i>Jo'rayeva Nargiza Tairovna, Bekbergenova Yulduz Tanirbergen qizi</i>	
Faoliyatli yondashuv asosida maktabgacha 6-7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	35
<i>Ziyodullayeva Mohirabonu Ikromjon qizi</i>	
Davlat ta'lim muassasalarida manfaatlar to'qnashuvini boshqarishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlari ...	39
<i>Xaybatullaeva Sojidxon Ziyatullayevna</i>	
Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya darslarining samaradorligini oshirishda integratsion yondashuv	42
<i>Kamoliddinov Mirzohid</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning samaradorligi	45
<i>Kamoliddinova Dilnoza Axmadilaxanovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kreativ faollikni rivojlantirish mexanizmlari.....	48
<i>Nurjanova Rayxan Urazbaevna</i>	
Sinf biologiya fanini o'qitishda TIMSS topshiriqlardan foydalanish metodikasi va baholash mezonlari	52
<i>Xaitboyeva Dilorom Rustam qizi</i>	
Qandli diabet tashxisli bemorlarda shaxs tuzilmasining emotsional komponentlari	56
<i>Sadikova Umida Botirovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda pedagogik diagnostikani amalga oshirishning natijaviyligi	60
<i>Maxmutzimova Yulduz Raxmatovna, Qodirova Shaxnoza Saidazim qizi</i>	
Kasbiy imij shakllanishida psixologik jihatlarning tafovutlari	64
<i>Aminova Dilnoza Orifjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining jamoa bilan ishlash jarayonida yetakchilik kompetensiyalarini rivojlantirish	69
<i>Abdiyeva Fazilat Fayzulla qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalar shaxsi rivojlanishida psixologik moslashuvning tipik xususiyatlari	73
<i>Mirsaitova Guzal Baxodirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida variativ modellastirish asosida talabalarning kreativ faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarining qo'llanilishi	76
<i>Quvvatova Mohira Hikmatillayevna</i>	
Interfaol treninglar orqali o'qituvchilarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish tajribasi	79
<i>Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyani shakllantirishning ahamiyati.....	82
<i>Zulayxo Nazarova, Qarshiboyeva Muxlisa Ismatullo qizi</i>	
Ijodiy qobiliyatni o'stirishda pedagogik mahorat va innovatsion metodlar	85
<i>Mutallibova Odinaxon Mirzaolimjon qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida olimpiadalarga tayyorlashda masalalar yechish texnologiyasi 11-sinf misolida	89
<i>Aslonov Xayrullo Shukrullo o'g'li</i>	

Bokschi qizlarni texnika taktikasini takomillashtirish.....	94
<i>Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li</i>	
Ixtisoslashtirilgan terminologiyaning asosiy lingvistik xususiyatlari	99
<i>Axmedova Dilnoza Anvarovna</i>	
Interfaol metodlar orqali zamonaviy darslarni tashkil etishning o'ziga xos tendensiyalari	102
<i>Bakirov Otabek Bo'ranovich</i>	
Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilishning metodologik muammolari	106
<i>D. J. Norboyeva</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim muassasalari talabalari ruhiyatiga virtual muhitning salbiy ta'siri	110
<i>Giyosov Ulug'bek Eshpulatovich, Turayeva Nigora Husniddin qizi</i>	
Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi.....	113
<i>Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kognitiv qobiliyatlarni shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar	117
<i>Jumayev Xushboq Soatmumin o'g'li</i>	
Principles of Organising Autonomous Learning.....	121
<i>Khazratova Zukhra Mamaraimovna</i>	
Najot – ta'limda, najot-tarbiyada	124
<i>Mo'minova Manzura Mamasodiqjonovna</i>	
Educational Potential of Museum Pedagogy and Criteria for its Application in Developing Historical Thinking of Pre-Service History Teachers.....	127
<i>Niyozov Javlonbek</i>	
Landshaft dizayni vastasida bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarining estetik va kreativ ko'nikmalarini rivojlantirish	131
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna</i>	
Abdulla Avloniy pedagogik merosida shaxs psixologiyasi masalalari.....	134
<i>S. O. Mamarasulov, D. A. Egamberdiyeva</i>	
TBL metodini qo'llash orqali o'quvchilarning madaniyati va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish....	138
<i>Sodikova Oyshakhon Muxammadsodik</i>	
Pedagogik innovatsiyalarni boshqarishning nazariy-metodologik asoslari.....	142
<i>Solihova Barno Sodiq qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim magistratura talabalarining ijodiy faolligini rivojlantirish shart-sharoitlari	146
<i>Yarmatov Shermo'min Rahmatovich</i>	
Формирование готовности родителей детей старшего дошкольного возраста к выполнению воспитательной функции в семье.....	149
<i>Атаджанова Сохиба Талиповна</i>	
Redjio pedagogik yondashuv asosida maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik muammo sifatida	152
<i>Djamilova Nargiza Nuritdinovna, Otahonova Marjona</i>	
Talabalarda algoritmik kompetentlikni rivojlantirishning sun'iy intellekt va Big Data Analytics asosida o'quv faoliyatini real vaqt rejimida kuzatuvchi va boshqaruvchi konseptual modelni takomillashtirish.....	155
<i>Kayumova Nazokat Rashitovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida chet tili o'qituvchilari va talabalar o'rtasidagi interaktsiyaning pedagogik samaradorligi va innovatsion mexanizmlari	163
<i>Eshonqulova Umida Xolmirzayevna</i>	
MTTlarda nutqni rivojlantirishga doir mashg'ulotlarda interfaol usullardan foydalanish texnologiyasi	168
<i>To'laboyeva Iqbolaxon Olimjonovna</i>	
Ta'lim jarayonidagi konfliktlar.....	173
<i>Abulova Mohigul Komiljonzoda</i>	
Talabalarining bolalarda ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish	176
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	

Shaxs tuzilmasida ma'naviy intellekt: nazariy-metodologik tahlil va psixologik interpretatsiya	179
Mirxoliqova Charos Xabibullaevna	
18-20 yoshli belbog'li kurashchilarning musobaqa oldi jismoniy tayyorgarliklari	183
Muzafarov Muxammadali Maxsudovich	
Talabalarda mustaqil ta'lim topshiriqlaridan foydalanib kasbiy madaniyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuvlar (boshlang'ich ta'limda tarbiya fani misolida)	187
Yadgarova Surayyo	
Maktab o'quvchilariga pedagogik ta'sir ko'rsatishda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish	190
Yo'ldoshova Shahlo Shukurullo qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ma'naviy-ma'rifiy faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy tahlili	194
Yusupova Sanobar Odil qizi	
Типология научного текста: от жанровой классификации к дискурсивной модели	197
Бахтияр Катибжанович Саттаров	
Взаимодействие педагога и семьи в профилактике и преодолении стресса у детей дошкольного возраста	201
Г. С. Алиходжаева, Х. Рахимова	
Условия эффективности инклюзивного образования	206
Г. С. Алиходжаева, Л. О. Бекмуродова	
Педагогическая готовность к обучению в школе детей билингов	211
Г. С. Алиходжаева, Н. А. Ганиева	
Педагогические условия формирования эмоционального интеллекта у дошкольников	216
Джалилова Феруза Намазовна	
Milliy meros va musiqiy madaniyatning yosh avlod tarbiyasidagi o'rni	219
Zuhridin Azizov	
Госпитальная школа как пространство поддержки и развития ребёнка (на примере госпитальной школы при детской клиники Синсиннати, США)	222
Муминов Р. Р., Хакимова Н. Х., Набиева Г. Г.	
Интерактивные формы работы в процессе профориентации детей дошкольного возраста	227
Н. Т. Жураева, С. М. Ахмеджанова	
Samarali hamkorlikdagi faoliyatga tayyorlashga oid yondashuvlar	231
Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna	
Поэтапное вовлечение детей с расстройствами аутистического спектра в дошкольное инклюзивное образование: комплексный анализ научно-теоретических и практических подходов	234
Сабина Рагимова Ровшан кызы, Айсель Масимова Арастун кызы	
Umumta'lim maktablarida fizika fanini o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish	245
Allaniyazova Bibigul Sarsenbay qizi	
Boshlang'ich sinflarda ona tili va o'qish savodxonligi darslariga kreativ fikrlash asosida tayyorlash	248
Botirova Jumagul Chori qizi	
Boshlang'ich sinflarda fanlarni o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish	254
Kaypova Gulnara Muratbaevna	
Umumta'lim maktablarida tabiiy-ilmiy savodxonlik ko'nikmalarining rivojlantirish masalalari	257
Davletova Hamida Xasan qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ma'naviy axloqiy ruhda tarbiyalashning psixologik jihatlari	261
Fayzullayev Ermat Majidovich, Ortiqova Mashxura	
Orkestr va ansamblarning fan sifatidagi o'rni va tarbiyaviy ahamiyati	265
Fayzullayev Ermat Majidovich	
Maktab fizika darslarida interaktiv dasturlar va simulyatorlardan foydalanish metodikasi	269
Xayriddinova Malikaxon Qodirxon qizi	

Musiqada midi musiqiy cholg'ularning raqamli interfeysi.....	274
<i>Omonov Xasanxon Sulaymonovich</i>	
Karyera o'sishida gender tafovutlarning ahamiyati.....	277
<i>Yulchiboyeva Nazokatxon Iqboljon qizi</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kreativlik sifatlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik omillar	283
<i>Omonov Xasanxon Sulaymonovich, Normuradova Nafisa Kuchkarovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik tarbiyasi – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida	287
<i>Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Marjona Atoyeva Ismat qizi</i>	
Ilk yoshdagi bolalar psixologiyasi va rivojlanish xususiyatlari.....	291
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Ne'matjonova Gulzira Ne'matjon qizi</i>	
Jadid pedagogik tafakkurida "o'qituvchi" fenomeni.....	294
<i>Xushbokov Oybek Uralovich</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida savol berish malakalarini shakllantirish	296
<i>Erhanova Nasiba Absayitovna</i>	
Musiqiy ta'limda xalq va zamonaviy qo'shiqlar vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning etnomadaniy komponentlarni shakllantirish	298
<i>Qurbanova Muslima Shavkatbek qizi</i>	
Umumta'lim maktablari o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini tarkib toptirish metodikasi (biologiya fani misolida).....	300
<i>Akmalova Farida Dilmurod qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda adaptiv ta'lim texnologiyalari yordamida bolalar ijodkorlik ko'nikmasini shakllantirish mazmuni.....	304
<i>To'xliboyeva Zuxra Abdumutal qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi iqtidorli bolalar bilan ishlashda ta'lim texnologiyasi	308
<i>Xudoyberdiyeva Durdona Baxodir qizi</i>	
Pedagogik-psixologik qarashlarda otaning oiladagi o'zni haqidagi tasavvurlarni shakllantirish dinamikasiga oid fikrlar talqini.....	311
<i>Karshiyeva Dilafuz Suyunovna, Maxamatova Munisa Mamirzo qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'qitishning nazariy va amaliy asoslari	314
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Integrativ yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarda interpersonal intellekt ko'nikmalarini rivojlantirish ...	318
<i>G'ulomova Oychehra No'monjon qizi</i>	
Etnomadaniy qadriyatlarni integratsiyalashgan ta'lim jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarga singdirishning samarali yo'llari.....	321
<i>G'ulomxo'jayeva Mushtariy Elmurod qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida grafik organayzerlardan foydalanish	324
<i>Iroda Isroilova</i>	
Buxoro iqlimi va tabiiy resurslaridan samarali foydalanish: ekologik va fizik-geografik yondashuv	329
<i>Mardonova Saodat Muzaffarovna</i>	
Effective Traditional and Innovative Approaches in English Language Teaching: Evidence From EFL Classrooms	333
<i>Yuldoshev Khaydarbek</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining lug'at boyligini rivojlantirishda lingvopedagogik yondashuvning nazariy-metodologik asoslari.....	336
<i>Allayarova Sojida Umirzakovna</i>	
Механизмы использования цифровых педагогических технологий для обеспечения непрерывности образовательного процесса учащихся начальных классов в условиях длительного лечения	339
<i>Турсунова Д. З., Холлиева Н. Х.</i>	

UMUMTA'LIM MAKTABLARI O'QUVCHILARIDA TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI TARKIB TOPTIRISH METODIKASI (BIOLOGIYA FANI MISOLIDA)

Akmalova Farida Dilmurod qizi

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
Aniq va tabiiy fanlar (biologiya) fakulteti 1 bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada umumta'lim maktablari o'quvchilarida biologiya fani orqali tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi biologiya fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarning tashabbuskorligi, mustaqil fikrlashi va amaliy faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali metodikani ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlar, pedagogik tajriba-sinov ishlari hamda statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Tajriba-sinov natijalari biologiya fanida loyihaviy ta'lim, muammoli vaziyatlar va amaliy mashg'ulotlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Olingan natijalar biologiya fanini o'qitish jarayonini takomillashtirish hamda o'quvchilarning kelajak kasbiy faoliyatiga tayyorgarligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik ko'nikmalari, kompetensiyaviy yondashuv, biologiya fani, umumta'lim maktablari, loyihaviy ta'lim, amaliy mashg'ulotlar, fanlararo integratsiya, o'quvchilar faolligi, pedagogik metodika, ta'lim samaradorligi, innovatsiya.

Abstract: This article examines the issues of developing entrepreneurial skills among secondary school students through biology education. The main purpose of the study is to develop an effective methodology aimed at enhancing students' initiative, independent thinking, and readiness for practical activities in the biology learning process. The research employed theoretical and empirical methods, pedagogical experiments, and statistical analysis techniques. The results of the experimental study confirmed that biology lessons organized on the basis of project-based learning, problem-solving situations, and practical activities have a positive impact on the formation of entrepreneurial skills among students. The findings contribute to improving the teaching of biology and increasing students' preparedness for future professional activities.

Key words: entrepreneurial skills, competency-based approach, biology education, secondary schools, project-based learning, practical activities, interdisciplinary integration, student engagement, pedagogical methodology, educational effectiveness, innovation.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы формирования предпринимательских навыков у учащихся общеобразовательных школ средствами предмета биология. Основной целью исследования является разработка эффективной методики, направленной на развитие инициативности, самостоятельного мышления и готовности учащихся к практической деятельности в процессе обучения биологии. В ходе исследования использовались теоретические и эмпирические методы, педагогический эксперимент, а также методы статистического анализа. Результаты опытно-экспериментальной работы подтвердили, что занятия по биологии, организованные на основе проектного обучения, проблемных ситуаций и практических занятий, оказывают положительное влияние на формирование предпринимательских навыков у учащихся. Полученные результаты способствуют совершенствованию процесса обучения биологии и повышению готовности учащихся к будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: предпринимательские навыки, компетентностный подход, биология, общеобразовательные школы, проектное обучение, практические занятия, междисциплинарная интеграция, активность учащихся, педагогическая методика, эффективность обучения, инновации.

KIRISH

Bugungi kunda jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi ta'lim tizimi oldiga nafaqat bilimli, balki tashabbuskor, mustaqil fikrlay oladigan, muammolarga ijodiy yondasha oluvchi va tadbirkorlik ko'nikmalariga ega bo'lgan shaxslarni voyaga yetkazish vazifasini qo'ymoqda. Shu bois umumta'lim maktablarida o'quvchilarda tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar, xususan, kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan Davlat ta'lim standartlarining joriy etilishi fanlarni o'qitishda hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishni taqozo etmoqda. Bu jarayonda biologiya fani katta imkoniyatlarga ega bo'lib, u o'quvchilarda tabiatga ongli munosabat, ekologik madaniyat, resurslardan oqilona foydalanish, sog'lom turmush tarzi hamda biologik bilimlar asosida iqtisodiy faoliyat yuritish kabi muhim tushunchalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Biologiya fanini o'qitish jarayonida o'simlikchilik, chorvachilik, ekologiya, biotexnologiya, dorivor o'simliklar, sog'liqni saqlash va oziq-ovqat xavfsizligi kabi yo'nalishlar orqali o'quvchilarda tadbirkorlik faoliyatiga oid dastlabki bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish mumkin. Bunda amaliy mashg'ulotlar, loyihaviy ta'lim, muammoli vaziyatlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar va fanlararo integratsiya muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu nuqtai nazardan, umumta'lim maktablari o'quvchilarida biologiya fani asosida tadbirkorlik ko'nikmalarini tarkib toptirish metodikasini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning kelajak kasbiy faoliyatiga tayyorgarligini kuchaytirish hamda ularning ijtimoiy faolligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda ta'lim jarayonida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish masalasi pedagogika va metodika fanlarida keng tadqiq etilmoqda. Xususan, kompetensiyaviy yondashuv asosida o'qitish nazariyasi o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, tashabbuskorligi va amaliy faoliyatga tayyorligini rivojlantirishga qaratilganligi bilan izohlanadi. Bu borada xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy ishlari muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Pedagogika fanida tadbirkorlik kompetensiyasi shaxsning iqtisodiy bilimlarga egaligi, muammoli vaziyatlarda qaror qabul qila olish, riskni baholash, resurslardan samarali foydalanish va innovatsion g'oyalarni amalga oshirish qobiliyati sifatida talqin etiladi. J. Shumpeter, P. Drucker, D. MakKlelland kabi xorijiy olimlar tadbirkorlikni innovatsion faoliyat va tashabbuskorlik bilan bog'lab izohlaganlar. Ularning tadqiqotlarida ta'lim jarayoni tadbirkorlik salohiyatini rivojlantirishning muhim omili sifatida e'tirof etiladi.

Mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa umumta'lim maktablarida iqtisodiy va tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish masalalari kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va integrativ o'qitish asosida yoritilgan. Xususan, biologiya, geografiya va mehnat ta'limi fanlarida tadbirkorlik elementlarini kiritish orqali o'quvchilarning amaliy faolligini oshirish mumkinligi ta'kidlanadi.

Biologiya fanini o'qitish metodikasiga oid ilmiy manbalarda ushbu fan orqali o'quvchilarda ekologik madaniyat, iqtisodiy tafakkur va kasbiy yo'naltirilganlikni shakllantirish masalalariga e'tibor qaratilgan. Ayrim tadqiqotlarda biologiya fanining amaliy yo'nalishlari – o'simliklarni parvarishlash, seleksiya, chorvachilik asoslari, dorivor o'simliklardan foydalanish hamda bioresurslardan oqilona foydalanish o'quvchilarda tadbirkorlik faoliyatiga qiziqish uyg'otishi asoslab berilgan.

Shuningdek, loyihaviy ta'lim, muammoli o'qitish, interfaol metodlar va STEAM yondashuvi asosida biologiya fanini o'qitish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar o'quvchilarda tashabbuskorlik, jamoada ishlash va amaliy muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini berishini ko'rsatadi. Biroq mavjud adabiyotlar tahlili biologiya fanida tadbirkorlik ko'nikmalarini tizimli ravishda shakllantirishga qaratilgan aniq metodik model va tavsiyalar yetarli darajada ishlab chiqilmaganligini ko'rsatadi.

Shu bois, umumta'lim maktablari biologiya fanini o'qitish jarayonida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasini ishlab chiqish, mavjud nazariy qarashlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirish va samarali pedagogik mexanizmlarni taklif etish mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda umumta'lim maktablari o'quvchilarida biologiya fani orqali tadbirkorlik ko'nikmalarini tarkib toptirish metodikasini ishlab chiqish va uning samaradorligini aniqlash maqsadida bir qator ilmiy-pedagogik tadqiqot metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, faoliyatga asoslangan yondashuv hamda fanlararo integratsiya tamoyillari tashkil etadi. Ushbu yondashuvlar biologiya fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarning amaliy faoliyatini faollashtirish va tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qildi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi nazariy metodlar qo'llanildi:

- pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlarni tahlil qilish va umumlashtirish;
- umumta'lim maktablarida biologiya fanini o'qitish tajribasini o'rganish;

- ilg'or pedagogik tajribalarni tahlil qilish;
- tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirishga doir mavjud yondashuvlarni taqqoslash va modellashtirish.

Ushbu metodlar asosida tadqiqotning nazariy konsepsiyasi va metodik modeli ishlab chiqildi.

Amaliy tadqiqot jarayonida empirik metodlardan foydalanildi. Jumladan, pedagogik kuzatuv, suhbat va anketa so'rovlari orqali o'quvchilarning biologiya faniga bo'lgan qiziqishi, amaliy faoliyatga munosabati hamda tadbirkorlik ko'nikmalarining dastlabki holati aniqlandi. Shuningdek, test topshiriqlari va diagnostik vazifalar yordamida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalari baholandi.

Tadqiqotning asosiy bosqichida pedagogik tajriba-sinov metodi qo'llanilib, unda biologiya darslarida loyihaviy ta'lim, muammoli vaziyatlar, amaliy mashg'ulotlar, kichik biznes loyihalari (masalan, dorivor o'simliklar yetishtirish, mini-issiqxona tashkil etish, ekologik mahsulotlar ishlab chiqarish) orqali tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan metodika sinovdan o'tkazildi. Tajriba-sinov ishlari tajriba va nazorat guruhlarida olib borildi.

Olingan natijalarni tahlil qilishda matematik-statistik metodlardan foydalanildi. Jumladan, tajriba va nazorat guruhlari ko'rsatkichlari o'rtasidagi farqlar foizli nisbatlar va taqqoslash usullari orqali aniqlanib, tadbirkorlik ko'nikmalarining rivojlanish dinamikasi baholandi.

Mazkur tadqiqot metodlari majmuasi biologiya fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini samarali shakllantirish imkonini beruvchi metodik tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot doirasida biologiya fani orqali umumta'lim maktablari o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan metodikaning samaradorligini aniqlash maqsadida pedagogik tajriba-sinov ishlari olib borildi. Tajriba-sinov jarayonida o'quvchilarning biologiya faniga bo'lgan qiziqishi, amaliy faoliyatga jalb etilish darajasi hamda tadbirkorlik ko'nikmalarining shakllanish holati bosqichma-bosqich tahlil qilindi.

Dastlabki aniqlovchi bosqichda o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalari darajasi pedagogik kuzatuv, anketa va diagnostik topshiriqlar yordamida o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, tajriba va nazorat guruhlarida o'quvchilarning aksariyat qismida tadbirkorlik ko'nikmalari past va o'rta darajada shakllangan bo'lib, ularning biologiya fanidagi bilimlari ko'proq nazariy xarakterga ega ekanligi aniqlandi. O'quvchilarda biologik bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lashda muayyan qiyinchiliklar mavjudligi kuzatildi.

Tajriba-sinovning shakllantiruvchi bosqichida biologiya darslarida tadbirkorlikka yo'naltirilgan metodik yondashuvlar joriy etildi. Xususan, loyihaviy ta'lim asosida mini-loyihalar ishlab chiqish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, guruhli ishlar, amaliy tajribalar hamda biologik resurslardan samarali foydalanishga doir topshiriqlar bajarildi. Ushbu jarayonda o'quvchilarning tashabbuskorligi, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati va iqtisodiy fikrlashi faollashgani kuzatildi.

Yakunlovchi bosqichda o'tkazilgan nazorat ishlari va diagnostik baholash natijalari tajriba guruhida tadbirkorlik ko'nikmalarining sezilarli darajada oshganligini ko'rsatdi. Xususan, tajriba guruhida yuqori va o'rta darajadagi ko'rsatkichlar salmog'i oshib, past darajadagi ko'rsatkichlar kamaygani aniqlandi. Nazorat guruhida esa o'zgarishlar kamroq bo'lib, asosan an'anaviy o'qitish natijalari bilan cheklangani kuzatildi.

Olingan natijalar tahlili biologiya fanida tadbirkorlikka yo'naltirilgan metodlarni qo'llash o'quvchilarning fan bo'yicha bilimlarini mustahkamlash bilan birga, ularning amaliy faoliyatga tayyorgarligini, iqtisodiy tafakkurini va kasbiy yo'naltirilganligini rivojlantirishga xizmat qilishini tasdiqladi. Shuningdek, o'quvchilarda jamoada ishlash, mas'uliyatni his etish va o'z g'oyalarini himoya qilish ko'nikmalari shakllangani kuzatildi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari ishlab chiqilgan metodikaning samarali ekanligini ko'rsatib, biologiya fanini o'qitish jarayonida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari mavjudligini amaliy jihatdan isbotladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, umumta'lim maktablari biologiya fanini o'qitish jarayonida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari yetarli bo'lib, mazkur jarayonga maqsadli va tizimli metodik yondashuvni joriy etish ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Biologiya fanining amaliy yo'nalishlari o'quvchilarda tashabbuskorlik, mustaqil fikrlash, iqtisodiy tafakkur va kasbiy yo'naltirilganlikni rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilishi aniqlandi.

Tadqiqot davomida ishlab chiqilgan va tajriba-sinovdan o'tkazilgan metodika biologiya fanidagi nazariy bilimlarni hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash, o'quvchilarning amaliy faoliyatga bo'lgan qiziqishini oshirish hamda ularda tadbirkorlikka oid dastlabki ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qildi. Tajriba natijalari biologiya darslarida loyihaviy ta'lim, muammoli vaziyatlar va amaliy mashg'ulotlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini va o'zlashtirish darajasini oshirishini tasdiqladi.

Olingan ilmiy xulosalarga asoslanib, quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi:

- biologiya fanini o'qitishda tadbirkorlik elementlarini integratsiya qilgan holda loyihaviy va amaliy mashg'ulotlar ulushini oshirish;
- o'quvchilarni biologiya faniga oid kichik biznes loyihalari (dorivor o'simliklar yetishtirish, mini-issiqxonalar, ekologik mahsulotlar tayyorlash) orqali mustaqil faoliyatga jalb etish;
- biologiya fani o'qituvchilari uchun tadbirkorlikka yo'naltirilgan metodik qo'llanmalar va tavsiyalar ishlab chiqish;
- fanlararo integratsiyani kuchaytirish orqali biologiya, iqtisod va texnologiya fanlari o'rtasidagi uzviy bog'likni ta'minlash;
- o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini baholashga yo'naltirilgan diagnostik mezon va ko'rsatkichlarni amaliyotga joriy etish.

Xulosa qilib aytganda, biologiya fani asosida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish o'quvchilarning nafaqat fan bo'yicha bilimlarini mustahkamlash, balki ularning hayotga va kelajak kasbiy faoliyatiga tayyorgarligini oshirishda muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanligi ushbu tadqiqot natijalari bilan isbotlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari: ta'lim tizimini rivojlantirishga oid hujjatlar. – Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari: umumiy o'rta ta'lim davlat ta'lim standartlari. – Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'lim vazirligi, Respublika ta'lim markazi.
4. Umumiy o'rta ta'limda biologiya fanini o'qitish metodikasi: metodik qo'llanma. – Toshkent, 2020.
5. Sulliyeva S. X., Zokirov Q. G'. Biologiyani o'qitish metodikasi: o'quv qo'llanma. – Toshkent : Complex Print nashriyoti, 2020.
6. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
7. Azimov I. T. Biologiya o'qitish metodikasi. – Toshkent: Mahalla va oila nashriyoti, 2023. – 192 b.
8. Hamrayev H. R. Tadbirkorlik asoslari. – Toshkent: Yangi nashr nashriyoti, 2010. – 144 b.
9. To'xtaxodjayeva M. X., Nishonova S. Pedagogika. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2010. – 256 b.
10. Xodjayev B. X. Umumiy pedagogika. – Toshkent: Sano-standart nashriyoti, 2017. – 320 b.
11. Omonov H. T., Xo'jayev N. X., Madyarova S. A., Eshchonov E. U.
12. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod–moliya nashriyoti, 2009. – 304 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.